

РЕЦЕНЗИЯ

**на представените научни трудове от д-р Банчо Тодоров Банов
за участие в обявения конкурс за научното звание „доцент”
по научна специалност шифър 3.8. „Икономика /публични финанси,
държавен дълг/“ за нуждите на катедра
„Финанси и счетоводство” при Стопански факултет на СУ „Св.
Климент Охридски“**

Рецензент: проф. д-р Мария Петрова Видолова

Конкурсът за доцент е обявен в “Държавен вестник”, бр. 9 от 02.02.2016 г.

Единствен кандидат по обявения конкурс за доцент е д-р Банчо Тодоров Банов, главен асистент в катедра „Финанси и счетоводство” при Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Представената рецензия е в изпълнение на Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 38 – 182 / 01.04.2016 г., с която съм избрана за член на научното жури в конкурса за присъждане на научно звание “Доцент” по научна специалност, шифър 3.8. „Икономика /публични финанси, държавен дълг/“.

1. Оценка на изпълнението на условията за заемане на академичната длъжност „доцент“ от кандидата

Кандидатът отговаря на условията в Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, както и Правилника за реда и условията за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет "Св. Климент Охридски". Към материалите по конкурса за доцент са приложени изискуемите документи.

Кандидатът е завършил висшето си образование – специалност „Счетоводство и контрол“ в УНСС с отличен успех. От 1995 г. е работил като експерт в управление „Международно сътрудничество“ на БНБ, като за период от 4 години е взел участие в редица проекти, свързани с еврепейската интеграция, икономическия и валутен съюз, проект за създаване на кредитен регистър в България, проект за система за ранно предупреждение, проект за развитие на капиталовия пазар в България, проект за създаване на Държавна банка за инвестиции и развитие. Преминал е обучение по банково дело, европейска интеграция и икономически анализи в Bundesbank –

Германия, Banque de France – Франция, Европейската комисия в Брюксел и Ландесбанк Хесен.

От 1999 г. преподава в Стопански факултет СУ „Св. Кл. Охридски“ първоначално като хоноруван, а от 2005 г. като щатен асистент към катедра „Финанси и счетоводство“ на същия факултет. През 2010 г. кандидатът придобива образователната и научна степен „Доктор по политическа икономика“ с дисертация на тема: „Финансово-политически аспекти на уреждането на германския следвоенен дълг“. От 2005 до 2009 г. д-р Банов е провеждал лекции и семинарни занятия по „Публични финанси“ в магистърски програми за неикономисти. От 2011-2013 г. е изнасял лекции като титуляр по дисциплината „Социална политика“ във факултета по Педагогика на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2012 г. до момента, д-р Банчо Банов преподава дисциплините „Публични финанси“ на немски език в Стопански факултет, изнася лекции по „Държавни финанси“ в специалност „Европеистика“ – Философски факултет, както и провежда семинарни занятия по „Публични финанси“ в бакалавърски програми на Стопанския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

2. Общо описание на представените по конкурса материали

В приложения списък на публикациите на д-р Банчо Банов, представени за участие в конкурса се съдържат общо 16 позиции, обединени в следните групи:

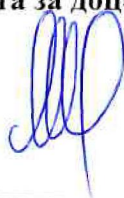
1. Монографии - 1 заглавие;
2. Научни студии - 1 заглавие;
3. Научни статии - 14 заглавия;

Публикациите на д-р Банчо Банов, представени във връзка с хабилитацията са след защитата на докторската му дисертация. В посочената група е включена монографията, която представлява в своята цялост хабилитационния му труд.

В списъка с индексирани публикации в националната библиография на Р България, изготвен от университетската библиотека при СУ „Св. Кл. Охридски“ са посочени 90 бр. публикации, от които 5 книги, 84 статии и дисертация.

От представените публикации се вижда, че д-р Банчо Банов успешно е развивал научната, научно-приложната и преподавателската си дейност. Представените публикации са в обхвата и научната класификация на обявения конкурс.

3. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата за доцент

Научната и научно-приложната дейност на д-р Банчо Банов е в пряка и логическа връзка с научното направление на обявения конкурс.

На първо място се откроява неговата монография посветена на проблемите на кризите и външните дългове, както и българският външен дълг след 1990 г. Монографията има ролята на хабилитационен труд, който беше обсъден и одобрен от катедрения съвет на катедра „Финанси и счетоводство“ към Стопанския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Специално внимание в монографичното изследване е отделено на анализа на проблемите на държавното задлъжняване и кризите в контекста на увеличаване на несигурността като резултат от кризите. Авторът изследва хронологията на кризите на капитализма и причините за непрекъснатото генериране на кризи, свързани с движението на капитала. Интерес представлява извършеното обобщение на по-важните икономически кризи в исторически план – първата финансова криза след европейските открития – т. нар. „Мания на лалетата“ – 1636/37 г., „Балонът „Мисисипи“ 1719-1720 г., кризата от 1825 г. като първа международна финансова криза, кризата от 1836-1838 г., свързана с отлива на златни резерви, кризите от 1847 г., 1857 г., 1873 г., 1890 г., 1893 г., 1907 г., 1914 г., 1920-1922 г. до кризата от 1929-1933 г., останала в историята като крахът на Уолстрийт, довел до най-голямата световна депресия. Наред с изясняване причините за кризите, свързани с моралния хазарт, финансовите злоупотреби, асиметричността на информацията, акумулирането на проблеми в банковия сектор и постепенното увеличаване на несигурността, авторът стига до резонния извод, че в по-ново време процесите трябва да се свързват с провежданите монетарни политики след премахването на златния стандарт. В този смисъл, логично продължение е глобалната криза от 2008 г., като първа голяма криза на глобализацията. Авторът обстойно анализира причините и хронологията на последната криза, както и механизмите на нейното протичане. Корените на тази криза са свързани с липсата на равновесие на финансовите пазари, включването на множество спекулативни играчи, в т.ч. ипотечни брокери, инвестиционни банки, рейтингови агенции, хедж фондове, застрахователи и др., които допринасят за наложения глобален дисбаланс, и генерирането на балони - „дотком балона“, „жилищния /ипотечен балон/“. Авторът прави логични изводи и заключения за последиците от разгледаните кризи – спадане на световната конюнктура, намаляване на инвестициите, засилване предпазливостта на инвеститорите. Почти във всички държави те се развиват като кризи, подчинени на спекулативни балони в цените на даден актив, кризи, свързани с отлив от златни

резерви, комбинирани кризи и др., които в крайна сметка водят до рязко задлъжняване на страните, рецесии и бюджетни дефицити в редица държави – Исландия, страните от ПИИГС /Португалия, Ирландия, Италия, Гърция, Испания/ - в почти всички разгледани държави /с изключение на Испания/ съотношението на публичния дълг спрямо БВП е над 100%.

Акцент на разработката е изследването на историята и причините за задлъжняването на България от периода 1973-77 г., както и обстоятаният анализ на сделките с българския външен дълг след 1990 г. Авторът обосновава подчертава, че формирането и натрупването на българския външен дълг не е изолиран случай и този процес трябва да се разглежда в контекста на натрупването на външен дълг и на останалите страни. Прави впечатление задълбоченото изучаване на теоретичните концепции и различни авторови виждания по въпросите на българския външен дълг, както и добре подбрани фактологичен и статистически материал, свързан с натрупването на дълга за един доста дълъг хронологичен период / в т.ч. са коментирани тенденциите, свързани с промените в салдата по текущата сметка на база платежния баланс на страната и натрупваните дефицити, салдата по търговския баланс на България, салдата по перо „Лихви, нето“ от текущата сметка на платежния баланс, динамиката на brutния вътрешен продукт, вноса и износа, динамиката в цените на петрола и др./. Изтъкнати са причините за нарастването на дълга, като авторът споделя мнението на други изследователи по отношение тенденциите, свързани с непремерения ръст на вноса, свързан с високотехнологичните отрасли в трудната международна конюнктура, последиците от кризата, свързана с вноса на петролни продукти, преминаването към разплащане в конвертируема валута с основните външнотърговски партньори след 1991 г., намаляване ефективността на икономиката във връзка с разгърнатата инвестиционна програма, наложилата се силно ресурсоемката структура на българската индустрия и др. Изследването на българския външен дълг след 1990 г. е посветено на проследяване оформянето и движението на цените на българските Брейди облигации, както и проблема със суапа на дълга и конверсираното на българските Брейди облигации в инвестиционни инструменти от нов тип /глобални облигации/. Поставени са въпросите във връзка с това дали е намерено подходящото време, защо едновременно се изкупува дълг и се емитира нов /и дали това е оправдано/, освобождаването на залога, редукцията на дълга, надиграването с пазара, критиката на Булоу-Рогоф /от операциите по замяна печелят само кредиторите/, вариантите за реструктуриране на дълга във връзка с договореностите с Парижкия клуб и

Лондонския клуб, покритието на дълга и неговото управление след 1994 г., активните операции и операциите за реструктуриране на дълга, лихвените равнища и загубите от отмяната на Брейди книгата на България с глобални облигации. Авторът познава добре тезите на различните изследователи на българския външен дълг, като проследява аналитично различните концепции и становища. Като заключение са преведени аргументи по отношение резултата от покачването на цените на Брейди облигациите, избора на неподходящ период от време за осъществяване на операцията по замяната, както и освобождаването на залога, по отношение довода че с новата замяна се редуцира дълга и какви са ефектите от редуцията, доколкото вследствие на това дългът намалява значително по-малко и се налага поемане на нови дългове, които изтощават валутните резерви, нараства бюджетния дефицит и дефицита по текущата сметка на платежния баланс, окончателните загуби вследствие превалутирането, увеличаването на матуритет и увеличените лихвени плащания и др.

Приносен характер има разработената шеста глава, посветена на предварителния /ситуационен/ анализ „разходи-ползи“ на сделката от март 2002 г. по реструктуриране на Българския външен дълг от Брейди книга в глобални и евро-облигации, като е изведена прогноза за възможностите на МФ да предвиди дали сделката е печеливша и може ли да се откаже от нея. В тази част на разработката авторът поставя въпроси и привежда аргументи, свързани с неяснотите по сделката, дадената публичност и липсата на ясни параметри при наложената бързина, с която тя се реализира, доводите свързани с използваните подходи и къде отиват средствата. Посочени са допуснатите грешки във връзка с валутната композиция на дълга, наложените лихвени плащания по различните инструменти. Направени са аргументирани изводи по отношение на плащанията и загубите във връзка с избрания вариант, по отношение освободените гаранции и по отношение тежестта на плащанията по години, като са сравнени лихвените плащания както за DISC – глобални тип 1, IAB - глобални, тип 2, FLIRB – глобални, тип 3. Изчислени са преките, косвени и потенциални загуби от сделката. Седма глава е посветена на пост-фактум анализ на суаповата сделка с външния дълг на България от 2002 г., като авторът привежда значителен фактологичен материал по отношение плащанията по различните инструменти, резултатите от разширението на емисията глобални облигации и одобрените поръчки. В глава осма е направено сравнение на лихвите от емисията глобални облигации в евро и в долари, емитирани през 2002 г., както и сравнение на разликите в цените на Брейди облигациите преди и по време на сделката със замяната им от емисия глобални облигации в евро и в долари

/2002 г./ Изчислени са загубите от превалутирането на дълга от щатски долари в евро, загубите от цената на емисиите и е направена обща рекапитулация на загубите.

На второ място, в списъка от публикации, представени във връзка с конкурса откриваме редица статии, посветени на световната финансова криза, дълговата криза на други държави, както и проблема с българския дълг – редукция или увеличение на външния си дълг постига България при реализиране на сделката с Лондонския клуб, дали страната ни е реципиент, или донор на финансови помощи, политико-икономически анализ на геополитическите уроци и нюанси в отношенията България – СССР и др. В тези публикации авторът разглежда възможностите и релациите на националните икономики с дълговите проблеми, причините, последствията и поведението на макроикономическите фактори в периоди на криза, както и трендовете на задлъжняване и в крайна сметка функционирането на световната икономика която прогресивно задлъжнява.

Трето, част от публикациите на автора са посветени на някои аспекти от държавния бюджет на Р България, като са показани тенденции и динамика в приходите и разходите, потърсени са причини за трендовете в БВП и са анализирани съотношенията между различните пера в приходната част на консолидирания бюджет.

Четвърто, авторът представя и студия посветена на парламентарната система в Р България, като резултат от проведени изследвания и реализиран проект между „Национален университетски център“ и Народното събрание, където авторът е участник и координатор на проекта. В студията е представена картината на „властовите пирамиди“, изготвен е критичен анализ в светлината на схващането за бюджета, бюрократите и икономическата политика, за политиците, бюрократите и бюджетния процес. Направен преглед на дейността на комисиите в Народното събрание, разгледан е бюджетния процес, направени са препоръки във връзка със засилване на експертния потенциал, промени във функционирането на комисиите както и промени в бюджета и функционирането на институциите, които могат да дадат положителни резултати.

4. Научни постижения на кандидата за доцент

Представената от д-р Банчо Банов научна и научно-приложна продукция е съобразена с изискванията на кандидатите за научното звание „доцент“. Можем да открием следните научни и научно-приложни приноси:

4.1. Представено е обобщено изследване на причините, факторите и последиците от по-важните кризи в световен план. Посочена е ролята на моралния хазарт,

финансовите злоупотреби, обратният избор и увеличаването на несигурността като резултат от кризите. Авторът обосновава връзката между глобализацията на световната икономика, цикличността в икономическото развитие, ролята на финансовото посредничество и задълбочаване на дълговите проблеми на редица държави в исторически план и към настоящия момент.

4.2. Анализирани и глобалната криза от 2008 г., започнала в САЩ и превърнала се в първа голяма криза на глобализацията. Налице са обосновани научни съждения и виждания относно задлъжняването на редица държави /ПИИГС, което е разгледано като последица от световната финансова криза и спадът в световната конюнктура. За почти всички държави е налице задълбочаване съотношението публичен дълг/БВП, като обикновено надхвърля 100%, налице е намаляване на бюджетните разходи, социалните плащания и разходите за здравеопазване, увеличава се възрастта за пенсия, съкращават се служителите в държавната администрация, замразяват се заплати, вдигат се данъците и др.

4.3. Най-съществен дял в приносите на автора заема анализа на проблема, свързан с формирането на българския външен дълг, като са очертани няколко етапа – история на задлъжняването в периода 1973-1977, 1980-1990 г. Авторът поднася умело подбран фактологичен и статистически материал, свързан с натрупването на дълга като на тази база коментира тенденции, динамики, причини за нарастването на дълга, както и резултата върху ефективността на икономиката.

4.4. Задълбочено са разгледани сделките с българския външен дълг след 1990 г., като специално внимание е отделено на оформянето и движението на цените на българските Брейди облигации, както и проблема със суапа на дълга и конверсираното на българските Брейди облигации в инвестиционни инструменти от нов тип /глобални облигации/. Авторът познава добре тезите на различните изследователи на българския външен дълг /което е много положителен момент, тъй като за първи път е обобщена научната литература по проблема/, като проследява аналитично различните концепции и становища. Преведени са аргументи по отношение резултата от покачването на цените на Брейди облигациите, избора на неподходящ период от време, освобождаването на залога, ефектите от редуцията и са изчислени окончателните загуби вследствие превалутирането, увеличения матуритет и увеличените лихвени плащания.

4.5. Специален изследователски интерес представляват шеста и седма глава, посветени на предварителния /ситуационен/ анализ „разходи-ползи“ на сделката по

преструктуриране на Брейди книгата от българския външен дълг, като са поставени редица въпроси и приведени аргументи по отношение неяснотите по сделката, дадената публичност и липсата на ясни параметри при наложената бързина, с която тя се реализира, доводите свързани с използваните подходи и къде отиват средствата. Направени са аргументирани изводи по отношение на плащанията и загубите във връзка с избрания вариант, по отношение освободените гаранции и по отношение тежестта на плащанията по години, като са сравнени лихвените плащания както за трите типа глобални облигации. Изготвеният пост-фактум анализ на суаповата сделка с външния дълг на България от 2002 г., дава яснота на базата на значителен фактологичен материал по отношение плащанията по различните инструменти, резултатите от разширението на емисията глобални облигации и одобрените поръчки. Направени са интересни сравнения по отношение лихвите от емисията глобални облигации в евро и в долари, по отношение разликите в цените на Брейди облигациите преди и по време на сделката със замяната им от емисия глобални облигации в евро и в долари /2002 г./. Изчислени са загубите от превалутирането на дълга от щатски долари в евро, загубите от цената на емисиите и е направена обща рекапитулация на загубите.

4.6. Част от научните и научно приложни разработки на д-р Банов са свързани с концептуалните основи на публичните финанси, както и с най-новите и съвременни проблеми на бюджетния процес, политиките и възможностите за усъвършенстване на институционалните структури. В разработките и публикуваните научни статии, доклади, д-р Банчо Банов се изявява като съвременен изследовател на важни научни и проблеми на публичните финанси, свързани със същността и обективността на процесите в публичната сфера, предимствата, недостатъците и основните характеристики на бюджетирането и управлението на публичните средства.

4.7. Познавам добре кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент“, доколкото от 2000 г. работим заедно в катедра „Финанси и счетоводство“ към Стопанския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Преките ми впечатления от учебно-педагогическата дейност на д-р Банчо Банов са изключително позитивни. Във взаимоотношенията с колегите в катедрата и факултета е отзивчив и лоялен.

По приложените и рецензирани за конкурса за доцент научни публикации и научно-приложни разработки могат да се посочат и някои слабости и препоръки за бъдещата научна и изследователска дейност на д-р Банчо Банов. Интерес за изследователите и специалистите по проблема на външния дълг и задлъжняването на държавите би представлявал сравнителен анализ на подходите, които отделните

държави възприемат при управлението на дълга. Очакванията на специализираната аудитория по проблема са в посока задълбочаване на релациите между задлъжняването на отделните държави, процесите в националните икономики и влиянието на различни фактори на макро и микроравнище.

Посочените тук критични бележки не накърняват научните постижения в творчеството на д-р Банчо Банов, а по-скоро биха могли да се разглеждат като ориентири в бъдещата му изследователска дейност.

5. Заключение

От изложеното дотук в настоящата рецензия може да се констатира, че научната, публикационната и учебно-преподавателската дейност на д-р Банчо Банов отговарят на изискванията на Закона за научните степени и звания и Правилника за неговото прилагане за присъждане на научното звание „доцент”.

На основание на горното си позволявам да предложа на членовете на почитаемото научно жури да присъди научното звание „доцент” по **3.8. Икономика /публични финанси и държавен дълг/** на д-р Банчо Годоров Банов.

София,
16.05.2016 г.

Рецензент:

/проф. д-р Мария Видолова/